

Een pleidooi voor meer inzet van ict

Anders toetsen

Tussendoor toetsen in de klas met een toetskastje, op het vmbo in Roermond (Citaverde)

De kwaliteit van het onderwijs is terugkerend onderwerp van klachten en discussie. Het Nederlandse onderwijs zakt op de internationale ranglijsten; talen en rekenen zijn verwaarloosd en techniekvakken leiden een kwijnend bestaan. Henk Plessius pleit in deze bijdrage voor de inzet van ict om de kwaliteit te verbeteren.

De meeste kantoren en fabrieken van nu zien er heel anders uit dan honderd jaar geleden. En dat is dan nog alleen de buitenkant. De achterliggende processen en organisaties zijn totaal veranderd. Geld trekken we uit de muur, we doen zelf het meeste werk voor de belastingdienst en spelen zelf voor verzekeringsagent. Informatie- en communicatietechnologie (ict) is de drijvende kracht achter die veranderingen. Dankzij ict zijn we in staat om dingen goedkoper en beter te produceren.

Loop je een school of een lokaal binnen, dan lijkt daar sinds 1910 echter vaak weinig veranderd: dezelfde opstelling, dezelfde rij stoelen, hooguit een digibord of beamer. En het primaire proces ziet er ook niet veel anders uit dan honderd jaar geleden. Ondanks het feit dat de overheid de afgelopen vijftien jaar forse bedragen spendeerde om het ict-gebruik te stimuleren, wordt er in het primaire onderwijsproces van lesgeven en toetsen

weinig of niets mee gedaan.

Tekenend is dat in een recent rapport* over verbetering van het hoger onderwijs tal van aanbevelingen over de kwaliteit van docenten en over samenwerking staan, maar over inzet van ict met geen woord wordt gerept.

Herhaalbaar

Bij het achterhalen waarom ict zo moeizaam doordringt in het onderwijsproces komt steevast de organisatie van het onderwijs in het vizier. Het klaslokaal is nog steeds het domein van de docent. Als er iets met ict in de klas wordt ondernomen, is dat een zaak van die eenling. Met eenlingen kom je echter niet tot procesverandering. Daarvoor is samenwerking en regie nodig op alle niveaus. Een eerste voorwaarde om tot beter onderwijs te komen is dat bestuurders hun primaire taak oppakken: het onderwijsproces beter inrichten. Hopelijk

draagt de financiële tegenwind van dit moment bij aan deze omslag.

Naast samenwerking op alle niveaus is een tweede voorwaarde om ict met profijt in te kunnen inzetten een analyse van de hoofdelementen van het proces: lesgeven en toetsen. Welk onderdeel laat zich het eenvoudigst automatiseren en levert het meeste op? Lesgeven is een persoonsgebonden aangelegenheid. Je kunt stof overdragen of je kunt het niet. En terwijl je lesgeeft, speel je in op wat er uit de leerlingen komt. Lastig te automatiseren! Toetsen is een heel ander metier. Als het goed is: gestructureerd, onpersoonlijk, herhaalbaar. Dit soort werk leent zich prima voor automatisering, met de kanttekening dat het nakijken van werkstukken, vertalingen en dergelijke nog steeds handwerk vergt. Want zo slim zijn computer nu ook weer niet.

Uit verschillende onderzoeken komt naar voren dat toetsen een fors deel uitmaakt van de werklast van de docent. De schattingen lopen uiteen van 25 tot 60 procent! Nakijken wordt genoemd als een van de belangrijkste oorzaken van ervaren werkdruk.

Pijlen

Meer toetsen, met de uitslag direct beschikbaar, draagt bij aan beter onderwijs. Je kunt direct inspelen op verschillen tussen leerlingen. Je kunt lummelen tot aan de dag voor het tentamen tegengaan. Je kunt bepalen of iedereen 'bij de les is' en zo voorkomen dat leerlingen afhaken omdat ze een onderdeel hebben gemist. Daarnaast kun je met de analyse van de toetsuitslagen verbeteringen doorvoeren in het lesproces. 'Bij jou maken ze nauwelijks fouten met d en dt. Hoe doe je dat?' Als je snel en gemakkelijk kunt toetsen, kun je andere lesvormen uitproberen: de leerling die het begrijpt, legt de stof nog eens uit aan

degene die het niet begrijpt; je kunt kleinere stukken van de stof nemen en 'drillen' tot (vrijwel) iedereen dat stukje beheerst.

Het is aangetoond dat stof die direct na overdracht wordt getoetst beter beklijft dan stof die weken later wordt getoetst. Zonder automatisering is dit voor docenten echter nauwelijks te doen.

Kortom, als je ict wilt inzetten om het onderwijs te verbeteren, is toetsen het onderdeel van het proces om de pijlen op te richten. Want automatisering van het toetsproces:

- draagt direct bij aan kwalitatief beter onderwijs;
- leidt tot een efficiencywinst van minstens 10 procent;
- maakt het vak van docent leuker;
- zorgt, als je het goed doet, voor meer interactiviteit in de klas.

Direct

Tot voor kort was een hinderpaal voor geautomatiseerd toetsen het gebrek aan computers op de scholen of de gebrekkige werking van deze apparaten. Tegenwoordig kunnen echter eenvoudige kastjes, goedkoper dan een schoolboek, worden ingezet om een groot deel van het nakijkwerk te automatiseren. Maar als het gaat om breed gebruik, is, opnieuw, een goede organisatie nodig.

Goedkoper, leuker en beter onderwijs is en blijft van groot belang. Om dat te bereiken is inzet van ict onontkoombaar. Onderwijs bestaat uit lesgeven en toetsen. Automatisering van het toetsen draagt direct bij aan beter, leuker en goedkoper onderwijs. Voorwaarde daarvoor is een andere procesorganisatie, waarin ict niet afhankelijk is van de individuele docent.

Een uitdaging voor de school op alle niveaus! En voor de politiek en de Inspectie van het Onderwijs om de juiste stimulansen te geven. ■

Met de analyse van de direct beschikbare toetsuitslagen kun je verbeteringen doorvoeren in het lesproces

** Rapport: 'Vreemde ogen dwingen', HBO-raad (2012)*

OVER DE AUTEUR

Henk Plessius (1952) is sinds 1995 mede-eigenaar van Pheidis Consultants. Hij is afgestudeerd als politicoloog en bestuurskundige en had functies als beleidsmedewerker, manager en verkoper. Binnen het groen onderwijs en daarbuiten vervulde hij diverse adviseurs- en projectleidersrollen op het grensvlak van organisatie en ict. Contact: plessius@pheidis.nl.

